

Ivo Nejašmić: OSNOVE OPĆE GEOGRAFIJE, Educa, 34, Zagreb, 1998, 396 str.

Sadržaj opće, fizičke i socijalne geografije abeceda su geografske znanosti. Poznavati ih neophodan je preduvjet za kompleksno (sa stajališta međuovisnog utjecaja prirodne osnove i stanovništva) proučavanje i objašnjavanje funkcionalno-prostornih odnosa i fizionomskih obilježja Zemljine površine, odnosno geografskih kompleksa geosfere.

Razvojem geografske misli postupno se proširivao sustav geografske znanosti i obogaćivao razvojem novih disciplina, osobito onima iz područja socijalne geografije.

Rezultati istraživanja fizičke i socijalne geografije u svijetu i Hrvatskoj do sredine pedesetih godina prvi su puta cjelovitije obuhvaćeni u najstarijem udžbeniku/priručniku te vrste u nas: Geografski elementi i faktori, priručnik za I. razred gimnazije (J. i N. Roglić, Školska knjiga, Zagreb, 1958.). Gotovo četvrt stoljeća kasnije uslijedio je udžbenik/priručnik: Prirodna osnova geoprostora (Skupina autora, Školska knjiga, Zagreb, 1980.), a nedavno još dva srednjoškolska udžbenika geografije, u kojima su, međutim, obuhvaćeni samo sadržaji fizičke geografije.

Pred nama je prvi visokoškolski udžbenik opće geografije u Hrvatskoj, autora dr. Ive Nejašmića, profesora na Odsjeku razredne nastave Filozofskog fakulteta Pedagogijske znanosti, Sveučilišta u Zagrebu. Kako u podnaslovu stoji, udžbenik je ponajprije namijenjen studentima razredne i predmetne nastave na učiteljskim studijima. Po tematskom obuhvatu koji korespondira s programom dotičnoga kolegija na učiteljskom studiju i za visokoškolski udžbenik netipičnim didaktičko-metodičkim prilozima, on nesumnjivo i potpuno odgovara očitovanoj svrsi. No, po opsegu i dubini obrade sadržaja to je neosporno udžbenik mnogo šire potencijalne primjene, zbog čega zaslužuje i odgovarajuću pozornost šire stručne javnosti.

Po svom stručno-tematskom obuhvatu Osnove opće geografije repetitorij su fizičkogeografskih i društvenogeografskih disciplina objedinjenih u sustavu geografske znanosti. U skladu s tim, strukturiran je od sljedećih tematskih cjelina:

1. Uvod (13-14),
2. Planet Zemlja: položaj, veličina, gibanja (15-28),
3. Određivanje položaja na Zemlji (29-44),
4. Predočivanje Zemljine površine (45-80),
5. Reljef i osnovne geološke osobine Zemlje (81-144),
6. Voda (144-184),
7. Klima (187-246),
8. Tlo i tipovi biljnog pokrova (247-262),
9. Stanovništvo i naselja (263-344),
10. Gospodarstvo: Suvremene geografske značajke (345-375).

Poslije iscrpne obrade stručnih sadržaja (na ukupno 380 stranica), funkcionalno upotpunjenih s čak 370 grafičkih priloga (zemljovid, tematske karte, kartogrami, dijagrami, blokdiagrami itd.), slijedi podjednako funkcionalan popis literature (144 bibliografske jedinice razvrstane po tematskim poglavljima) i kazalo temeljnih pojmova. Dosljedno primijenjenu istraživačku aparaturu dopunjuje i podatak o 489 pozivnih bilježaka ("fusnota"), što uvjerljivo svjedoči o stupnju stručne utemeljenosti udžbenika.

Pri obradi pojedinih tematskih jedinica opće geografske zakonitosti potkrijepljene su brojnim konkretnim primjerima, pri čemu je, sukladno njegovoj namjeni, zamjetno respektiran domovinski princip (navođenje primjera iz Hrvatske). Kakvoći udžbenika dodatno pridonosi i primijenjeno didaktičko načelo zornosti (predočenost sadržaja mnogobrojnim i raznovrsnim grafičkim prilozima), tako da je pristupačan i razumljiv unatoč razmjerno visokoj stručnoj razini obrade. U cjelini

izvanrednu vizualnu artikulaciju upotpunjuje još i dvostupačni slog, s jasno istaknutim naslovima i podnaslovima.

Ono po čemu se ovaj udžbenik izdvaja od većine visokoškolskih izdanja svakako su kratki didaktičko-metodički prilozi unutar i nakon pojedinih tematskih cjelina. Uz jasnu vizualnu izdvojenost u odnosu prema temeljnom tekstu, odlikuju se i kreativnim metodičkim oblikovanjem. Odražavaju ga kvalitativne sinteze, osmišljeni problemski zadaci i korela-

tivni sadržaji, usmjereni na ostvarivanje funkcionalnih zadataka nastave, prvenstveno geografskog načina mišljenja.

Sukladno spomenutom udžbenik dr. Ive Nejašmića *Osnove opće geografije* je nezamjenljivo nastavno sredstvo za studente razredne i predmetne nastave na učiteljskim studijama, ali i višestruko vrijedan stručni priručnik za studente i nastavnike geografije u osnovnim i srednjim školama.

Dane Pejnović

Atlas Svijeta 2000, Novi pogled na Zemlju, Bertelsmann, Mozaik knjiga, urednica Ivanka Borovac, Zagreb, 1998, 375 str.

Atlas svijeta 2000 – Novi pogled na Zemlju hrvatsko je izdanje Bertelsmannova atlasa izvornog naziva: *Die Welt*, Atlas International Bertelsmann. Zahvaljujući trudu i zalaganju izdavača – Mozaik knjige iz Zagreba, dostupan nam je jedan od atlasa koji je namijenjen vrlo širokom krugu korisnika kojima će pružiti dragocjenu pomoć u produbljivanju postojećih ali i stjecanju novih spoznaja o svijetu u kojem živimo. Valja napomenuti da je u izradi izvornika sudjelovalo stotinjak suradnika i savjetnika iz svih dijelova svijeta te ovaj atlas predstavlja spoj iskustva i tradicije, ali i novih spoznaja i tehničkih mogućnosti u kartografskom izražavanju.

Važna novina u izradi ovog atlasa jest primjena kompjutorske tehnologije. Sve su karte napravljene u digitalnom zapisu što ubrzava izradu i osuvremenjivanje geografskog sadržaja karte.

Atlas sadrži kvalitetne i vrlo dojmljive satelitske snimke pojedinih dijelova Zemljine površine s kraćim objašnjenjima koje će korisniku omogućiti da upozna Zemlju u potpuno drukčijoj perspektivi od svakidašnje i zorno mu pokaže svu različnost kojom se odlikuje naša planeta: od pustinjskih prostranstava Sahare

preko prašuma Amazonasa i velikih alpskih ledenjaka do velikih megalopolisa (New York). Satelitske snimke nadopunjuju najbitniji i vrlo kvalitetan kartografski dio atlasnog sadržaja jer je karta ipak, unatoč impresivnom učinku satelitskih snimaka još uvijek nezamjenjiva u usporedbi prostornih oblika, kao i u detaljnijoj identifikaciji geografskog sadržaja.

Možda je najveća promjena koju donosi ovaj atlas – ujednačenost mjerila u kojima su izrađene geografske karte. Gotovo su sve geografske karte načinjene u mjerilu 1:4 500 000. Iznimke su samo karte kontinenata i oceana u cjelini, polarnih predjela, nekih manjih otoka i karte Hrvatske i susjednih zemalja. Tako su karte kontinenata izrađene u mjerilu 1:40 000 000, dok su zemljovidi Hrvatske i ostalih zemalja Srednje Europe, koje su dopuna izvorniku u hrvatskom izdanju, radi bolje preglednosti izrađene u mjerilu 1:900 000. Gotovo jedinstveno mjerilo u kojem je prikazan najveći dio Zemljine površine znatno olakšava upotrebu geografskih karata, poglavito što se tiče međusobne usporedivosti pojedinih prikaza, a kod šireg će kruga korisnika koji nisu upućeni u mjerilo pridonijeti boljoj i točnijoj predodžbi prostornih odnosa.